

Informasjonsskriv nr.6

Observasjon av barn

(14.2.2015, revidert 1.9.2017)

I dette informasjonsskrivet utdyper kommisjonen sine erfaringer om sakkyndiges bruk av observasjon som verktøy i utredningen av barn og foreldre, og gir noen anbefalinger – spesielt om skillet mellom observasjoner og samspillsobservasjoner.

Bakgrunn og erfaringer

*De sakkyndige skal gi oppdragsgiver og parter et faglig perspektiv og dermed **bidra** til at saken blir tilstrekkelig opplyst i forbindelse med de vurderinger og beslutninger som skal fattes vedrørende barnet. Barnesakkyndig kommisjon skal **vurdere** rapporter fra sakkyndige i barnevernsaker før de legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernlovens kapittel 4.*

Veiledende retningslinjer omtaler observasjon som en av metodene den sakkyndige har til rådighet, men behandler temaet for øvrig nokså kortfattet (pkt. 5.4.2., s 28) Barnesakkyndig kommisjon ser at observasjoner som hovedregel brukes som en av flere metoder i de sakkyndiges arbeid. Det er imidlertid store variasjoner hvordan observasjonene gjennomføres, beskrives og tolkes. På samme måte er det store variasjoner i tydeliggjøring av hensikten med observasjonene, og hvor mange observasjoner som gjennomføres. I det følgende utdypes derfor de anbefalingene som er gitt i de veiledende retningslinjene.

Anbefalinger

Skillet mellom observasjoner og samspillsobservasjoner

Observasjon omhandler generelle beskrivelser av de fysiske rammene (f.eks. et hjem, et kjøpesenter) for det observerte, hvilke aktiviteter som foregår aktørene imellom, rytme og struktur i det som observeres samt den emosjonelle atmosfæren mellom barn voksne.

Observasjoner kan foregå i private hjem eller på offentlige steder, avhengig av formelle og praktiske rammer. Det bør også framkomme om det dreier seg om observasjon under samvær, i fosterhjem eller hos opphavsfamilie, og hvilken rolle den sakkyndige har valgt å innta under observasjonen (f.eks. deltakende observasjon, nøytral/tilbaketrukket/etc.).

Observasjoner av aktivitet og samhandling i hjemmet bør være styrt i forhold til kontekst, alder og utredningstema, f.eks. en stellesituasjon (spedbarn), barnets atferd og foreldrenes respons under mildt stress, utforskningsatferd gjennom lek, barnet alene med en av foreldre og lignende. Det er ofte nødvendig med mer enn én observasjon for å gjøre nødvendige og valide vurderinger, med mindre det foreligger pålitelige observasjoner med tilsvarende vurderinger.

Det anbefales å innhente den voksne observandens vurdering av om det observerte er representativt for tilsvarende situasjoner uten sakkyndig til stede, eventuelt på hvilken måte det har vært annerledes.

Samspillsobservasjon er et psykologfaglig begrep som innebærer en tydelig avgrenset observasjon av det dyadiske samspillet mellom det enkelte barnet og den enkelte voksne. Dette krever mer spesifiserte analyser i forhold til aldersrelevante psykologiske vurderingstema. Det er kvaliteten på samspillet som skal vurderes på mikronivå. Analyse av samspillet underlettes ved å sikre en filmsekvens (som kan være kort), enten man gjør en samspillsanalyse i henhold til en bestemt metode (f.eks. Crowell, CARE-Index, MIM, PCERA og lignende), eller baserer seg på andre utviklingsstøttende prinsipper.

Vurderinger av samspill mellom barn og voksen bør tilpasses barnets alder, utviklingsnivå og eventuelle spesielle behov/kjennetegn ved barnet. Jo yngre barn saken dreier seg om, jo mer spesifiserte vurderinger er det nødvendig å gjøre. Det er nødvendig å forankre samspillsvurderingen i kunnskap om utviklingspsykologi, hva som forventes av relasjonell kompetanse av barn på ulike alderstrinn og hva som er utviklingstema for den aktuelle alder, samt for eksempel tilknytningsteori og kunnskap om regulering. Vurderinger av samspill bør tydeliggjøre den kontekst som samspillet skjer i, (naturlig eller tilrettelagt), og hvilke samspillskvaliteter den sakkyndige ser etter.

Både når det gjelder observasjoner av generell art, og spesifikke samspillsobservasjoner, bør den sakkyndige opplyse om eventuelle kulturspesifikke forhold som kan tenkes å ha påvirket vurderingen.

Fremstilling av observasjonene i den sakkyndiges rapport.

På samme måte som for andre faguttrykk som bare delvis er dekkende med den mer hverdagslige bruken av det samme begrepet, anbefales at den sakkyndige forklarer hva som menes med begrepene observasjon/samspillsobservasjon i sin rapport.

Under et hjemmebesøk kan det bli foretatt både observasjoner av generell karakter og samspillsobservasjon(er). Skillet mellom de to typene observasjon bør fremgå klart i rapporten.

Det bør gis en kortfattet begrunnelse for metodevalget, og informasjon om rammebetingelsene for observasjonen med en **kort** beskrivelse av hva som skjer under observasjonens forløp (hvordan partene posisjonerer seg til hverandre, oppmerksomhetsfokus, etc.).

Fremstillingen i rapporten må skille klart mellom *beskrivelse av det observerte* og den *sakkyndiges vurderinger*. Beskrivelsen kan med fordel ha form av oppsummering. Lange og detaljerte transkriberinger av samspill er unødvendige, med mindre det er enkeltelementer som er begrunnet viktige å trekke frem. Avslutningsvis bør vurderingen drøftes i lys av annen informasjon og observasjoner knyttet til saken.